

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут  
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

**І. М. Біла  
Психологічний супровід креативності  
в умовах кризових змін**

*Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять та  
самостійної роботи*

*для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія*

РОЗРОБНИК: доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук) Ірина БІЛА

Рецензент: професор, доктор психологічних наук, професор кафедри психології, *філософії та суспільних наук* Олена КОСТЮЧЕНКО.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук протокол №1 від 25.08.2025 року

Методичні рекомендації схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025р.

Голова НМР ННГІ

Сергій ГУБАРЄВ

## 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Рушійною силою людства, потенціалом її прогресивного розвитку є творча особистість. Для ефективної діяльності у будь-якій професійній сфері, зокрема психолога, вирішальною є розвинена креативність, як здібність бачити та знаходити творчі рішення проблем, інновації у різноманітних проблемних, життєвих ситуаціях. В процесі підготовки високопрофесійного фахівця необхідно сформуванати у нього навички креативності, розвинути здібності творчо мислити та працювати в ситуації невизначеності.

Навчальна дисципліна «Тренінг креативності» є складовою частиною програми підготовки фахівців – психологів.

Курс належить до прикладних дисциплін і базується на знаннях студентів як циклу гуманітарних дисциплін («Філософія», «Психологія», «Педагогіка»), так і з базових дисциплін циклу професійної та практичної підготовки («Загальної психології», «Вікової та педагогічної психології», «Соціальної психології», «Психодіагностики», «Психології особистості»).

Програма курсу складається з двох змістових модулів:

I. Психологія творчості: дефініції, теорії, характеристики та особливості.

II. Діагностика та розвиток креативності.

**Метою** курсу психолого-педагогічного курсу є підготовка студентів до свідомого, активного та вмілого використання теоретичних знань з актуальних питань психології творчості, формування уявлень про сутність та специфіку творчої діяльності, умови розвитку творчого мислення, бар'єри творчої діяльності на всіх етапах розвитку особистості, ознайомлення із методами вивчення творчості, діагностики креативності та засобами її розвитку, активізації.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- словесні: міні-лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – п/б презентація), дискусія, метод «мозковий штурм»;
- наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- практичні: вправи та ігри;

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі;

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача – самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів і т.п.

Методи активізації процесу навчання:

1. Використання пояснювально-ілюстративних прийомів.

2. Розв'язування психологічних завдань, навчальні дискусії.

3. Використання методів самостійної роботи студентів по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, конспектування

першоджерел, ведення психологічних тематичних словників, написання рефератів.

4. Прийоми навчальної роботи щодо використання знань на практиці.

5. Використання прийомів щодо проблемного викладення матеріалу: формулювання пізнавальної задачі, порівняння різних точок зору та різних підходів, створення ситуації пізнавальної новизни.

6. Проектний метод навчання.

### Зміст навчальної дисципліни

| № з/п | Назва розділів, тем та їх зміст                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Кількість годин |      |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|------|
|       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | очн             | заоч |
| 1.1.  | <p><b>Модуль 1. Психологія творчості, креативності: дефініції, теорії, характеристики та особливості</b></p> <p><b>Визначення понять:</b><br/> Творчість – як процес створення нового;<br/> креативність – як здібність до творчого мислення, передумова творчості;<br/> творчий потенціал – як внутрішня передумова творчої діяльності;<br/> здібності – як властивості особистості, що забезпечують результат діяльності;<br/> обдарованість – високий рівень здібностей;<br/> геніальність – найвищий ступінь прояву творчих сил людини.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 14              | 14   |
| 1.2.  | <p><b>Теорії творчості, креативності</b><br/> Визначення творчості як процесу діяльності, як етапу розвитку особистості.<br/> Історія психології творчості, креативності.<br/> Дослідження кінця XIX початку XX століття (Т. Рібо, П. К. Енгельмейера, С.О. Грузенберга); початку XX століття (потембністів, харківської школи). Природа творчості з позицій рефлексології; роботи С.Л.Рубінштейна, Я.О.Пономарьова, Б.М.Кедрова та ін..<br/> Дослідження винахідницької діяльності (Г.С.Альтшуллера, С.М.Василейського, Т.В.Кудрявцева, Є.О.Мілеряна та ін.).<br/> Роботи В.А.Роменця, В.В.Клименка, Д.Б.Богоявленської, А.В.Брушлінського, О.К.Тихомирова, В.О.Моляко.<br/> Дослідження творчості, креативності зарубіжними психологами (Дж.Гілфорд, А.Маслоу, Дж.Рензуллі, Е.П.Торренс та ін..<br/> Теорії творчості: психоаналітична (З.Фрейд, К.Юнг); гештальтпсихологічна (В.Келлер, М.Вейтгеймер); когнітивна теорія творчості (Дж. Келли); гуманістична</p> | 14              | 14   |

|             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |           |           |
|-------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|
|             | теорія творчості (К.Роджерс, А.Маслоу, Р.Мей, Д.Морено); асоціативна теорія творчості (С.Меднік).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |           |           |
| <b>1.3.</b> | <p><b>Вікові та індивідуальні особливості творчої діяльності, креативності</b></p> <p><b>Сутність дитячої творчості.</b><br/>         Дошкільний вік – сенситивний період творчої діяльності. Творчість, дослідництво – супутники дитячого розвитку.<br/>         Дитяча творчість як створення суб’єктивно нового продукту.<br/>         Етапи дитячої творчості.<br/>         Характерні особливості творчої діяльності дітей.<br/> <b>Творчість у шкільні роки.</b><br/>         Прояви творчості у шкільні роки.<br/>         Бар’єри творчої діяльності. Умови розвитку творчості школярів.<br/> <b>Професійна творчість.</b><br/>         Види та характеристики професійної творчості.<br/>         Наукова творчість, її характеристики. Літературна, педагогічна, технічна та інші види творчості.<br/> <b>Творчість у зрілі роки</b><br/>         Творчість і геронтологія. Креативність і зрілість.</p> | <b>14</b> | <b>14</b> |
| <b>1.4.</b> | <p><b>Умови розвитку креативності, творчості</b><br/>         Дослідження процесу зближення двох підходів: особистісного (дослідження суб’єкта, його потреб, мотивів, знань, умінь, навичок, емоцій тощо та процесуального – фаз, станів, стадій результатів).<br/>         Бар’єри та сприятливі умови розвитку креативності.<br/>         Стимулювання та блокування прояву креативності.<br/>         Роль інтуїції у творчому процесі.<br/>         Роль ускладнених умов у прояві творчих ідей.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>12</b> | <b>12</b> |
| <b>2.1.</b> | <p><b>Модуль 2. Діагностика та розвиток креативності в умовах кризових змін</b></p> <p><b>Творча діяльність, креативність в умовах кризових змін.</b><br/>         Критерії діагностики креативності.<br/>         Діагностика творчої діяльності на різних етапах розвитку особистості.<br/>         Вивчення вербальної та невербальної креативності.<br/>         Діагностичні методи (спостереження, вивчення результатів творчої діяльності, бесіди, анкетування, проєктивні методики тощо).<br/>         Вивчення креативності у дошкільному, шкільному віці, у юнацькому та зрілому віці.<br/>         Діагностичні методики Д.Б.Богоявленської, Роршарха, Є. Торренса, О. Тунік, С. Медніка та інш.)</p>                                                                                                                                                                                                   | <b>16</b> | <b>16</b> |

|      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |    |    |
|------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|
| 2.2. | <b>Профілактика вигорання творчих особистостей в умовах кризових змін</b><br>Мозковий штурм – метод висування творчих ідей у процесі розв'язування наукової чи технічної проблеми, Синектика – як вдосконалений варіант методу мозкового штурму (Дж. Гордон). Процедура проведення синектики<br>Метод фокальних об'єктів (МФО).<br>Метод морфологічного аналізу, його схема.<br>Метод контрольних запитань.                                                                                                                          | 19 | 19 |
| 2.3. | <b>Креативність як антикризовий копінг</b><br>Терапевтична функція творчості у онтогенезі.<br>Алгоритм вирішення винахідницьких задач (АВВЗ) (Г. С. Альтшуллер) – комплексна покрокова програма для пошуку та вирішення протиріч.<br>КАРУС (система творчого тренінгу В. О. Моляко).<br>Метафоричні карти.<br>ДеТКа – дитяча творча конструкторологія (І. М. Біла)<br>Інші методи та вправи на розвиток креативності (метод активізації творчого мислення Е.Боно та інші).<br>Гумор, як прояв креативності. Розвиток почуття гумору. | 14 | 14 |
| 2.4. | <b>Технології розвитку креативності</b><br>Програма розвитку креативності. Групові та індивідуальні заходи. Вправи та практики для розвитку креативності. Тренінг розвитку креативності. Організація проведення.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 17 | 17 |

## 2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### Тема 1. Дефініції творчості, креативності.

1. Творчість – як процес створення нового;
2. Креативність – як здібність до творчого мислення, передумова творчості;
3. Творчий потенціал як внутрішня передумова творчої діяльності;
4. Здібності – як властивості особистості, що забезпечують результат діяльності;
5. Обдарованість – високий рівень здібностей, геніальність – найвищий ступінь прояву творчих сил людини.

#### Література:

1. Клепиков О. І. Основи творчості особи: навчальний посібник / О. І. Клепиков, І. Т. Кучерявий. – К.: Вища школа, 1996. – 295 с.
2. Клименко В.В. Психологія творчості / В.В. Клименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.

3. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Рибалка В.В. – Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2016. – 424 с.

4. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник / В. А. Роменець. – [2-ге вид.]. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.

## **Тема 2. Теорії творчості, креативності.**

1. Визначення творчості як процесу діяльності, як етапу розвитку особистості.

2. Історія психології творчості, креативності.

3. Дослідження винахідницької діяльності.

4. Дослідження творчості, креативності зарубіжними психологами.

5. Теорії творчості: психоаналітична, когнітивна теорія творчості, гуманістична теорія творчості, асоціативна теорія творчості.

### Література:

1. Кульчицька О. І. Бузок обдарованості в саду творчості / О.І.Кульчицька, В. О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 316 с.

2. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Рибалка В.В. – Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2016. – 424 с.

3. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник / В. А. Роменець. – [2-ге вид.]. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.

4. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К.: Освіта України, 2008. – 702 с.

5. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник / С.П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. – 180 с.

## **Тема 3. Вікові та індивідуальні особливості творчої діяльності**

1. Сутність дитячої творчості.

2. Творчість у шкільні роки.

3. Професійна творчість.

4. Творчість у зрілі роки.

5. Творчість і геронтологія. Креативність і зрілість.

### Література:

1. Біла І. М. Природа обдарованості / І.М. Біла // Матеріали II Міжнародного науково-практичного семінару «Сучасний погляд на обдарованість та розвиток талантів» (м. Київ, 22-23 серпня 2011 р.) – Київ, 2011. – С. 70-75.

2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. – Київ., Фенікс, 2014. – 200 с.

3. Ільїн Е. П. Психологія творчості, креативності, обдарованості / Є.П.Ільїн: 2009. – 448 с.

4. Клименко В.В. Психологія творчості / В.В. Клименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.

**Тема 4.** Умови розвитку креативності, творчості.

1. Саморозвиток діяльності та фази розвитку творчості.
2. Бар'єри та сприятливі умови розвитку креативності.
3. Стимулювання та блокування прояву креативності.
4. Роль інтуїції у творчому процесі.
5. Роль ускладнених умов у прояві творчих ідей.

Література:

1. Біла І. М. Творчість: стратегії та тенденції мисленнєвої діяльності // Педагогічний процес: теорія і практика : Науковий журнал – Вип. 3(54). – Київ ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. – С. 41-47.
2. Кульчицька О. І. Бузок обдарованості в саду творчості / О.І.Кульчицька, В. О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 316 с.
3. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Рибалка В.В. – Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2016. – 424 с.
4. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К.: Освіта України, 2008. – 702 с.

**Тема 5. Вивчення творчої діяльності, креативності в умовах кризових змін.**

1. Критерії діагностики креативності.
2. Діагностика творчої діяльності на різних етапах розвитку особистості.
3. Вивчення вербальної та невербальної креативності.
4. Діагностичні методи (спостереження, вивчення результатів творчої діяльності, бесіди, анкетування тощо).
5. Вивчення креативності у дошкільному, шкільному віці, у юнацькому та зрілому віці.
6. Проективні діагностичні методики.

Література:

1. Діагностика пізнавальних здібностей: Методики та тести: Навчальний посібник: Академічний проект; Альма Матер, 2009. - 533 с.
2. Діагностика творчих здібностей дітей /Є. І. Кульчицька, Н. І. Литвинова, Л. Г. Чорна. - К.: Знання, 1996. - 66 с.

**Тема 6. Профілактика вигорання творчих особистостей в умовах кризових змін**

1. Мозковий штурм – метод висування творчих ідей у процесі розв'язування наукової чи технічної проблеми.
2. Синектика – як вдосконалений варіант методу мозкового штурму (Дж. Гордон). Процедура проведення синектики.
3. Метод фокальних об'єктів (МФО).

4. Метод морфологічного аналізу, його схема.
5. Метод контрольних запитань.
6. Алгоритм вирішення винахідницьких задач (АВВЗ) (Г. С. Альтшуллер).
7. КАРУС (система творчого тренінгу В. О. Моляко).
8. Метод активізації творчого мислення Е.Бона та інші.

Література:

1. Біла І. М. Самоздійснення та самоактуалізація особистості / І. М. Біла // Практична психологія і соціальна робота. – 2014. – № 3. – С.29-32.
2. Горальський А. Правила тренінгу творчості / А. Горальський. – Львів: ВНТЛ, 1998. – 98 с.).
3. Кріс Гріффітс і Меліна Кості Посібник із креативного мислення. Фабула, 2020. – 56с.
4. Особистість в кризових умовах та екстремальних ситуаціях життя: колективна монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 228 с.
5. Особистість у кризових умовах сучасності. Травматизація та реабілітація : колект. монограф.; за заг.ред. Л.М.Пріснякової. Дніпро : Дніпро : ЛПРА, 2024. 250 с.
6. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К.: Освіта України, 2008. – 702 с.

**Тема 7. Креативність як антикризовий копінг**

1. Терапевтична функція творчості у онтогенезі.
2. Алгоритм вирішення винахідницьких задач (АВВЗ) (Г. С. Альтшуллер) – комплексна покрокова програма для пошуку та вирішення протиріч.
3. КАРУС (система творчого тренінгу В. О. Моляко). ДєТКа – дитяча творча конструкторологія (І. М. Біла)
4. Метод активізації творчого мислення Е.Бона та інші.
5. Гумор, як прояв креативності. Розвиток почуття гумору.

Література:

1. Біла І. М. Самоздійснення та самоактуалізація особистості / І. М. Біла // Практична психологія і соціальна робота. – 2014. – № 3. – С.29-32.
2. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник / Н.А.Карпенко. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. – 156 с.
3. Кульчицька О. І. Бузок обларованості в саду творчості / О.І.Кульчицька, В. О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 316 с.
4. Особистість в кризових умовах та екстремальних ситуаціях життя: колективна монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 228 с.
5. Особистість у кризових умовах сучасності. Травматизація та реабілітація : колект. монограф.; за заг.ред. Л.М.Пріснякової. Дніпро : Дніпро : ЛПРА, 2024. 250 с.

**Тема 8. Технології розвитку креативності.**

1. Програма розвитку креативності. Групові та індивідуальні заходи.

2. Вправи та практики для розвитку креативності.
3. Тренінг розвитку креативності. Організація проведення.

Література:

1. Біла І.М. Мисленнєві стратегії студентів у конструюванні позитивного образу світу / Функціонування творчого мислення в умовах інформаційної невизначеності : монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.] ; за ред. В. О. Моляко. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 204 с. (С.147-171).  
[https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742710/1/МОНОГРАФІЯ\\_Моляко\\_2024\\_.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742710/1/МОНОГРАФІЯ_Моляко_2024_.pdf)

### 3. Організація самостійної роботи студентів

| № з/п | Назва теми                                                                    |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------|
| 1.    | Поняття творчості, креативності, обдарованості, їх сутність та характеристики |
| 2.    | Теорії креативності                                                           |
| 3.    | Умови розвитку креативності                                                   |
| 4.    | Вікові особливості креативності                                               |
| 5.    | Вивчення творчої діяльності                                                   |
| 6.    | Методи стимулювання творчості.                                                |
| 7.    | Креативність як антикризовий копінг                                           |
| 8.    | Технології розвитку креативності                                              |

### 4. Індивідуальні завдання

| № з/п | Назва теми                                                    |
|-------|---------------------------------------------------------------|
| 1.    | Теорії творчості, креативності                                |
| 2.    | Діагностика та розвиток творчості на різних етапах онтогенезу |
| 3.    | Засоби стимулювання творчої діяльності                        |

#### Індивідуальне завдання 1. Конспектування першоджерел:

1. Біла І. М. Творчість як предмет наукового дослідження / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості та обдарованості: Зб. наук. праць / За ред. В. О. Моляко. Житомир: Вид-во Житомирського Державного Університету ім. І. Франка, 2007. С. 27-32.

2. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К.: Освіта України, 2008. 702 с.

#### Індивідуальне завдання 2. Конспектування першоджерел:

1. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В. О. Моляко // Обдарована дитина. 2005. № 6. С. 2-9.
2. Біла І. М. Здібності: дефініції та характеристики / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології обдарованості та творчості: новітні розробки українських вчених : матеріали Міжнародної наукової конференції, Київ, 12 червня 2014 р. С. 13-20.

**Індивідуальне завдання 3. Робота з першоджерелами, анотування літератури:**

1. Біла І. М. Досвід становлення талантів у Японській державі: Серія «ПРОСвіт» / І. М. Біла // К : Інститут обдарованої дитини, 2011. 36 с.
2. Біла І. М. Творчість: стратегії та тенденції мисленнєвої діяльності // Педагогічний процес: теорія і практика : Науковий журнал – Вип. 3(54). Київ ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. С. 41-47.

**Індивідуальне завдання 4-5. Робота з першоджерелами, анотування літератури:**

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. Київ., Фенікс, 2014. 200 с.
2. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Рибалка В.В. Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2016. 424 с.
3. Фрідман Р. Розгадка геніальності : навчальний посібник. Харків : «Лабораторія», 2023. 256 с.

**Індивідуальне завдання 6. Робота з діагностичними методиками.**

1. Діагностика невербальної креативності (методика Є. Торранса)
2. Діагностика творчих здібностей (О.Є. Тунік).
3. Методика Гілфорда.
4. Діагностика вербальної креативності (методика С. Медника).

**Індивідуальне завдання 7. Робота з розвивальними методиками.**

1. Проаналізувати правила проведення творчого тренінгу, підібрати вправи та прийоми розвитку творчих дій. (Горальський А. Правила тренінгу творчості / А. Горальський. – Львів: ВНТЛ, 1998. – 98 с.)
2. Запропонувати свій варіант заняття для розвитку творчого мислення для однієї вікової групи.

### **Індивідуальне науково-дослідне завдання**

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу це вид науково-дослідної роботи, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-

пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Тематика ІНДЗ:

I.

- 1) «Дитинство видатних геніїв»;
- 2) «Креативні твори (винаходи) Нобелівських лауреатів».

Тематика досліджень та персоналії обираються самостійно відповідно до особистих симпатій.

II. «Діагностика креативності на різних етапах онтогенезу»;

III. Підготовка системи вправ розвитку креативності, детальний опис інструкції проведення та проведення вправи у со-тренерстві з викладачем-тренером.

IV. «Українські таланти: стежками вітчизняної творчості»

Тематика досліджень та персоналії обираються самостійно відповідно до особистих симпатій.

## **5. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю**

1. Теорії творчості, креативності.
2. Підходи та визначення творчості, креативності.
3. Дослідження проблем творчості зарубіжними психологами.
4. Психологічні компоненти структури творчої особистості.
5. Етимологія здібностей.
6. Процесуальні характеристики творчої діяльності.
7. Творчість і інтуїція.
8. Проблема здібностей з позиції діяльності.
10. Компонентний склад творчих здібностей.
11. Творчий потенціал, його структура.
12. Складові в системі творчого потенціалу.
13. Джерела дитячої творчості.
14. Особливості творчої діяльності дитячому віці.
15. Креативність як передумова творчості.
16. Прояви творчого розвитку дітей.
17. Показники та критерії творчості.
18. Етапи формування творчості.
19. Творчість, її особливості на шкільній лаві.
20. Види творчої діяльності у шкільні роки.
21. Професійна творчість, її види.
22. Творчість у зрілому віці.
23. Творча активність, її рівні.
24. Методи вивчення творчості, креативності.

27. Умови розвитку творчої діяльності.
28. Бар'єри креативності.
28. Засоби стимулювання творчості.
29. Стратегії творчого пошуку.
30. Мозковий штурм
31. Синектика
32. Метод фокальних об'єктів
33. Метод морфологічного аналізу
34. Метод контрольних запитань
35. Алгоритм вирішення винахідницьких задач
36. КАРУС
37. Метод активізації творчого мислення Е.Боно
38. Психологія гумору.
39. Методи активізації творчої діяльності у дошкільному віці.
40. ДеТКа – дитяча творча конструкторологія.
41. ТРВЗ
42. Інтуїція і креативність.
43. Творчість в ускладнених умовах.
44. Креативність як антикризовий копінг.
45. Організація тренінгу креативності.

## 6. Критерії та система оцінювання результатів навчання

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до карти, де зазначено види й терміни контролю.

Таблиця

### Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю

| №<br>п/п | Вид діяльності                             | Кількість рейтингових<br>балів |
|----------|--------------------------------------------|--------------------------------|
| 1.       | Відвідування занять                        | $20 \times 1 = 20$             |
| 2.       | Робота на заняттях                         | $20 \times 2 = 40$             |
| 3.       | Індивідуальна навчально-дослідна робота    | $1 \times 25 = 25$             |
| 4.       | Самостійна робота                          | $1 \times 10 = 10$             |
|          |                                            |                                |
|          | <b>Підсумковий рейтинговий бал (залік)</b> | <b>100</b>                     |

*Критерії оцінювання реферату:*

*Максимальну оцінку 12 балів* студент отримує, якщо оформлення та зміст реферату відповідає загальним вимогам:

- відповідність змісту роботи теми реферату;
- знання досягнень науки, монографічної та періодичної літератури за темою;
- грамотність, науковий стиль викладання;
- логічність і аргументованість викладення матеріалу;
- несуперечливість понятійного апарату;
- інформативність і наочність поданого матеріалу в таблицях, схемах, рисунках.
- представленість результатів роботи у висновках;
- відповідність висновків поставленим завданням.
- Відповідність оформлення роботи вимогам державного стандарту;
- чіткість, логічна послідовність і структурованість тексту;
- правильність оформлення графічного матеріалу (таблиць, рисунків тощо).

Оцінювання усної доповіді

- чіткість викладання змісту реферата на захисті ;
- правильність відповідей на запитання;
- уміння вести дискусію;
- володіння професійною мовою і термінологічне відповідність.

### ***Критерії оцінювання мультимедійної презентації:***

*Максимальну оцінку 12 балів* студент отримує, якщо оформлення та зміст презентації відповідає наступним вимогам:

- повнота розкриття теми;
- структуризація інформації;
- наявність і зручність навігації;
- відсутність граматичних, орфографічних і мовленнєвих помилок;
- відсутність фактичних помилок, достовірність поданої інформації;
- наявність і правильність оформлення обов'язкових слайдів (титульний слайд, зміст, список використаних джерел);
- оригінальність оформлення презентації;
- обґрунтованість і раціональність використання засобів мультимедіа та анімаційних ефектів;
- придатність презентації для обраної цільової аудиторії;
- грамотність та естетичність використання кольорового оформлення;
- використання авторських ілюстрацій, фонів, фотографій, відеоматеріалів;
- грамотність і чіткість мовлення;
- наявність, обґрунтованість і доцільність використання фонового звуку;
- розміщення і комплектування об'єктів;
- єдиний стиль слайдів.

Оцінка оголошується одночасно всім студентам, які захищали реферат або презентацію, в день захисту.

## **6. Рекомендовані джерела інформації**

### ***Література основна:***

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І.М. Біла. Київ., Фенікс, 2014. 200 с.
2. Кріс Гріффітс і Меліна Кості Посібник із креативного мислення. Фабула, 2020. 286 с.
3. Фрідман Р. Розгадка геніальності: навчальний посібник. Харків: «Лабораторія», 2023. 256 с.
4. Гейман Н. Мистецтво має значення. Бо ваша уява здатна змінити світ: навчальний посібник. Дніпро: КМ-Букс, 2021. 271 с.
5. Сергеева Л.М., Просіна О.В., Ілляхова М.В. Творчість як фактор мотивації досягнень: навчальний посібник. Біла Церква : ТОВ «Білоцерківдрук», 2023. 124 с.
6. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник / Н.А.Карпенко. – Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
7. Клепіков О. І. Основи творчості особи: навчальний посібник / О. І. Клепіков, І. Т. Кучерявий. – К.: Вища школа, 1996. 295 с.
8. Клименко В.В. Психологія творчості / В.В. Клименко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.
9. Кульчицька О. І. Бузок обдарованості в саду творчості / О.І.Кульчицька, В. О. Моляко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 316 с.
10. Особистість в кризових умовах та екстремальних ситуаціях життя: колективна монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 228 с.
11. Особистість у кризових умовах сучасності. Травматизація та реабілітація: колект. монограф.; за заг.ред. Л.М.Пріснякової. Дніпро: Дніпро : ЛПРА, 2024. 250 с.
12. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник / Рибалка В.В. – Київ, Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І Франка, 2016. 424 с.
13. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник / В. А. Роменець. – [2-ге вид.]. – К.: Либідь, 2001. 288 с.
14. Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К.: Освіта України, 2008. 702 с.
15. Черезова І. Психологія життєвих криз особистості: навчальний посібник. Ірина ЧЕРЕЗОВА. Бердянськ, БДПУ, 2021. 110 с.
16. Яланська С. П. Психологія творчості: навчальний посібник / С.П. Яланська. – Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. 180 с.

### ***Додаткова література:***

17. Біла І. М. Творчість: стратегії та тенденції мисленнєвої діяльності // Педагогічний процес: теорія і практика : Науковий журнал – Вип. 3(54). – Київ ТОВ “Видавниче підприємство “ЕДЕЛЬВЕЙС”, 2016. С. 41-47.

18. Біла І.М. Мисленнєві стратегії студентів у конструюванні позитивного образу світу / Функціонування творчого мислення в умовах інформаційної невизначеності : монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.] ; за ред. В. О. Моляко. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 204 с. (С.147-171).  
[https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742710/1/МОНОГРАФІЯ\\_Моляко\\_2024\\_.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742710/1/МОНОГРАФІЯ_Моляко_2024_.pdf)
19. Біла І. М. Здібності: дефініції та характеристики / І. М. Біла // Актуальні проблеми психології обдарованості та творчості: новітні розробки українських вчених : матеріали Міжнародної наукової конференції, Київ, 12 червня 2014 р. С. 13-20.
20. Біла І. М. Психологічна характеристика творчої діяльності в сучасних умовах. Проблеми сучасної психології: Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім.Огієнка, Ін-ту психології ім.Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. – Вип.6. – Кам'янець-Подільський: Аксіома. – 2009. С.64-75.
21. Біла І. М. Самоздійснення та самоактуалізація особистості / І. М. Біла // Практична психологія і соціальна робота. – 2014. – № 3. С.29-32.
22. Богоявленская Д. Б. Психологія творчих здібностей / Д.Б.Богоявленская: Академія, 2002. 337 с.
23. Елізабет Гілберт *Велика магія – творче життя без страху.* - «Видавництва Старого Лева». – 2017. 254 с.
24. Ільїн Е. П. Психологія творчості, креативності, обдарованості / Є.П.Ільїн: 2009. 448 с.
25. Ільїна Н.М. *Психологія творчості та обдарованості* / Н.М.Ільїна. – К.: Видавництво: Університетська книга, 2019. 227 с.
26. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості / В. О. Моляко // Обдарована дитина, 2004. – № 6. С. 2-9.

#### **Інформаційні ресурси в мережі інтернет:**

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309053.pdf>
2. Конспект лекцій з дисципліни «Психологія творчості» Режим доступу: [https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/5002/1/Psykholohiya%20tvorcho%20sti%203\\_PO%20LK.pdf](https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/5002/1/Psykholohiya%20tvorcho%20sti%203_PO%20LK.pdf)
3. Психологія творчості (навчальний посібник) Режим доступу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/1851/1/психологія%20творчості.pdf>
4. Психологія творчості для початківців. Режим доступу: <http://surl.li/ygxfqk>
5. Остін Клеон Кради як митець. Режим доступу: <http://surl.li/xybjhq>
6. Турніна О.Л. Психологія творчості. Режим доступу: [https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p08\\_52.pdf](https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p08_52.pdf)
7. Чому школи вбивають творчість. Режим доступу: <http://surl.li/flmkaq>

8. Creative Spark Big Idea Challenge 2022 Award Ceremony. Режим доступу: <http://surl.li/ffecx>

9. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

10. Інститут психології імені Г.С. Костюка. Національної Академії педагогічних наук України. Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/>

11. Студентська бібліотека «Читалка» Режим доступу. <http://chitalka.net.ua/>